

CABDET: UN ENFORCALL CASTELLANOVALENCIÀ

AGUSTÍ CAMPOS

MONTSERRAT, LA VALL DELS ALCALANS

Resum: *breu repàs històric de l'esdevenir del municipi de Cabdet (Caudete), des de la seua integració al Regne de València (1296-1305) fins a la derogació dels seus privilegis i la integració a Castella (1707).*

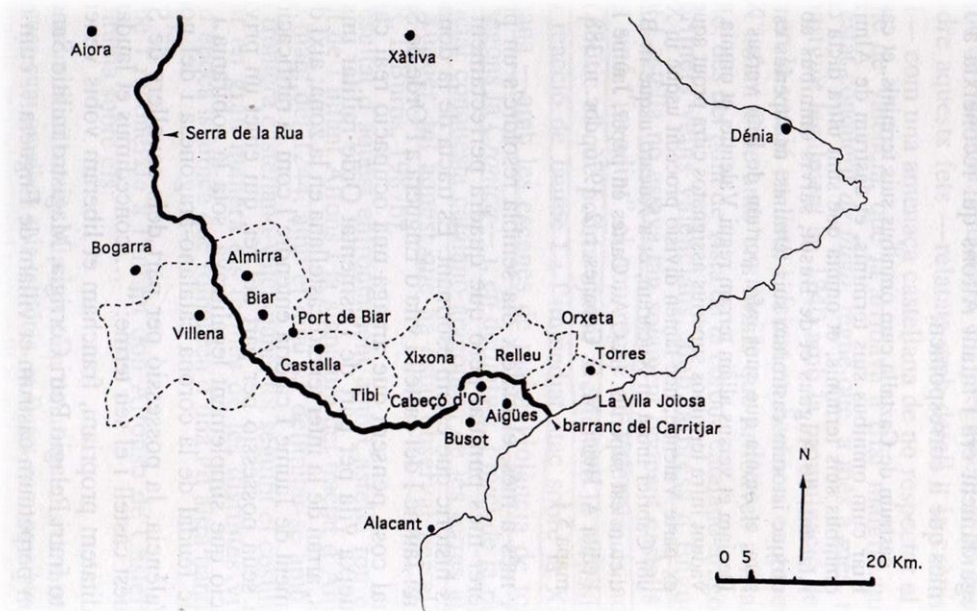
Cabdet és, actualment, un municipi que administrativament forma part de la província d'Albacete, a la comunitat autònoma de Castella-la Manxa. Culturalment, però, les seues tradicions¹ s'aproximen al territori a què pertanyé durant més de quatre centúries: el Regne de València. Com el Racó d'Ademús, Cabdet fou des de les acaballes del segle XV una illa territorial dins de Castella. A continuació farem cinc cèntims de l'esdevenir de Cabdet, des de la conquesta cristiana de les terres més meridionals de l'antic Regne de València fins a l'abolició dels privilegis de la vila per part de Felip V l'endemà de la Batalla d'Almansa.

Els orígens de la disputa pel sud peninsular entre Castella i la Corona d'Aragó es poden situar en la signatura del Tractat de Tudellén (1151). Les possibilitats catalanoaragoneses d'aquest acord, però, es reduïren notablement amb la signatura del Tractat de Caçola (1179), quan el reialme aragonés perdia la legitimitat de fer-se amb el regne de Múrcia. Aquest tractat es ratificà de nou

---

¹ S'hi celebren Moros i Cristians; és habitual que als balcons es penge la senyera coronada, i la llengua d'ús habitual entre els cabdetans va ser fins el segle XIX el català. Actualment, el parlar està farcit de valencianismes. El 1983, un grup de veïns de Cabdet que propugnaven la seua adhesió a la província d'Alacant demanà al consistori que durant les festes patronals, la bandera de Castella-la Manxa no onejara. ABC, 29 d'agost de 1983, p. 18
<http://hemeroteca.abc.es/nav/Navigate.exe/hemeroteca/madrid/abc/1983/08/29/018.html>.

en la línia de Busot-Biar el 1244 amb la signatura del pacte d'Almirra.² Els límits fronterers d'Almirra es mantindrien en la promulgació dels Furs de València, el 1261.³

Límits territorials establerts segons el Pacte d'Almirra (1244). GUINOT, Enric. *Els límits del regne*, València, 1995, Edicions Alfons el Magnànim-IVEI, p. 40.

El panorama es capgirà al tombant del segle XIII. Jaume II, el 1296, ocupà la totalitat del regne de Múrcia, tot aprofitant els problemes interns que afectaven Castella.⁴ Ja abans, el 1289, Alfonso de la Cerda havia fet donació a Alfons el Franc, mitjançant una acta secreta, del "reyno de Murcia todo íntegramente", a causa de l'ajut prestat i que hauria de prestar el monarca aragonés a la seua causa com a pretendent al tron castellà.⁵ Ara bé, amb l'entronització de Fernando IV –fill de Sancho IV i rival dels infants de la Cerda–

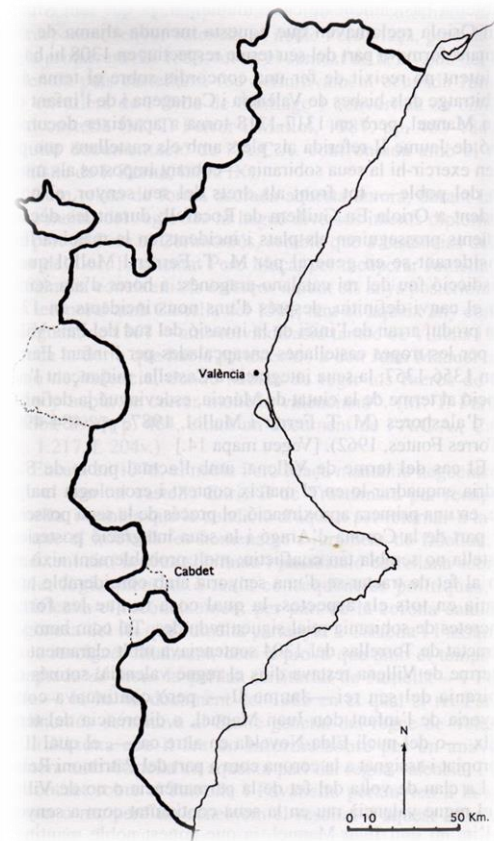
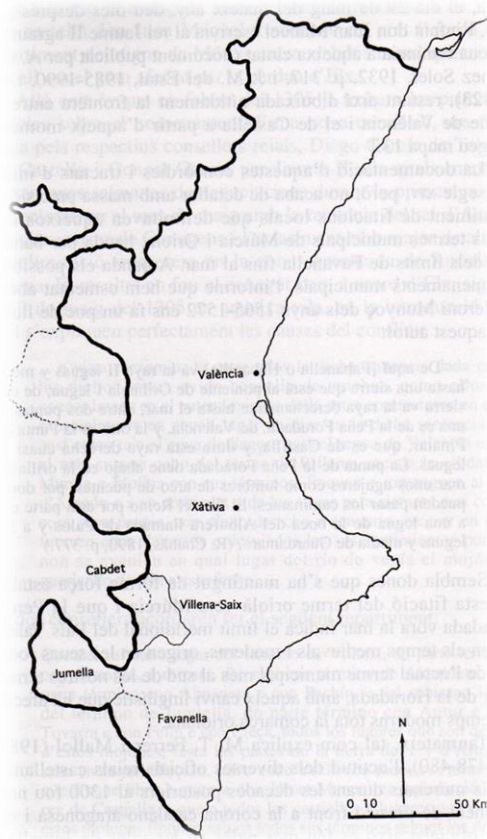
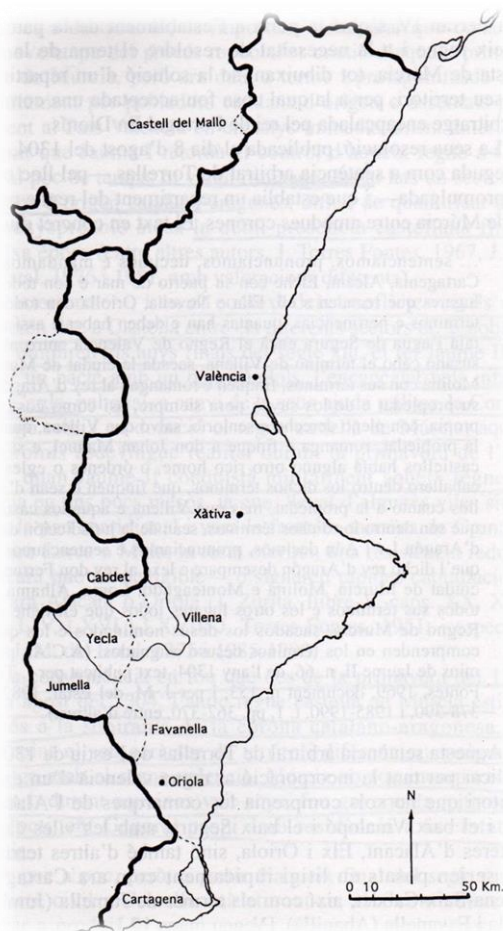
² La corroboració de l'acord de Caçola respon a l'avanç castellà cap a Énguera i Moixent, territoris pertanyents al regne de València. La resposta catalanoaragonesa fou ràpida, i un anys més tard, el 1245, el Castell de Biar es rendia al setge. GUINOT, Enric. *Els límits... op. cit.* p. 38.

³ GUINOT, Enric. "La delimitació foral del País Valencià (1240-1261)", dins *Els límits... op. cit.* pp. 43-77

⁴ FURIÓ, Antoni. "La Baixa Edat Mitjana (segles XIV i XV)", dins AA.DD. *Història del País Valencià*, València, 1992, 3i4, pp. 83-134. Des d'aquest moment i fins el 1304, el Regne de Múrcia estaria sotmés a la sobirania aragonesa; ara bé, fou governada per un Lloctinent General propi resident a Múrcia. GUINOT, Enric. *Els límits... op. cit.* p. 104.

⁵ Arxiu de la Corona d'Aragó, Cartes reials d'Alfons III, 26 de juny de 1289, Calatayud. Publicada per: DEL ESTAL, Juan Manuel. *El Reino de Murcia bajo Aragón (1296-1305)*, Vol. 1, Alacant, 1985, Instituto de Estudios Juan Gil Albert – Diputació provincial d'Alacant, p. 107-109.

el 1295, Jaume II li reconegué legitimitat com a rei de Castella, una vegada la conflictivitat pel tron s'atenuava. Es feia evident assolir, en aquest sentit, una solució final vers el Regne de Múrcia. La solució s'establí mitjançant la Sentència Arbitral de Torrellas (1304): el riu Segura delimità la línia divisòria entre la Corona d'Aragó i Castella, tot configurant-se més enllà de Xixona una governació pròpia (*Ultra Sexonam*), amb capital a Oriola.

- 1) El Regne de València segons la Sentència Arbitral de Torrellas (1304). GUINOT, Enric. *Els límits... op. cit.* p. 106.
- 2) El Regne de València després de la Guerra amb Castella (1356-fi segle XV). *Ibidem.* p. 128.
- 3) El Regne de València segons la Sentència d'Elx (1305-1356). *Ibidem.* p. 114.

Com es palesa en aquests mapes, el Tractat d'Elx (1305) i la Guerra de Castella (1356-1376) acabaren de configurar els límits del Regne de València fins l'abolició dels Furs el 1707. Arran de la fi del conflicte entre Pere el Cerimoniós i Pere el Cruel, l'únic indret incorporat des de la Sentència de

Torrellas que romangué sota la sobirania valenciana després dels reajustaments fronterers amb Castella fou la vila de Cabdet.

A partir del segle XV, Cabdet tingué una importància cabdal al sud valencià. La seua condició fronterera respecte els dominis castellans del poderós senyoriu de Villena en possessió dels Manuel propiciaren que el seu castell fóra un indret a dominar. En el context de la guerra entre Castella i Aragó, precisament, els anys 1429-1430, Cabdet esdevingué un punt clau; ho corroboren les cartes emeses per Francesc Corts –regent de la Governació del Regne de València- als Justícies i Jurats de Bocairent i Ontinyent el juliol de 1429 en què s’afirma que los del “loch de Capdet ha menester socors”.⁶ Fins i tot, els saquejos a les dues bandes de la frontera provocaren el despoblament temporal de la vila de Cabdet a mitjan centúria. A les acaballes del segle XV, els plets entre Ontinyent i Villena pels dominis cabdetans es clogueren amb diverses sentències sobre l’afer de la franja fronterera amb el Regne de València, per la qual Villena començà a posseir la franja territorial que envoltava Cabdet, tot convertint-se la vila valenciana en una illa dins de Castella.

La importància de Cabdet a l’Edat Moderna continuà sent la seua posició estratègica. Les disputes amb Villena continuaren durant el segle XVI i XVII per la partida dels Alforins, ja que aquestes terres representaven una gran riquesa agrícola. Tot i l’agermanament que signaren Villena i Cabdet el 1512, per tal de resoldre els problemes de pastures, etc. no seria fins el 1622 quan es resoldrien els litigis de manera gairebé definitiva.⁷

La condició de cruïlla de camins que representaven els dominis cabdetans fou crucial també en la Guerra de Successió. A grans trets, Cabdet es va mostrar partidària de la causa austriacista. Com narra Miñana, “Itaque factis ea

---

⁶ DOMÉNECH MIRA, Francisco J. “El asedio a la villa y el castillo de Caudete. Un episodio de la guerra de fronteras entre Castilla y Aragón (1429-1430)”, dins PRETEL, Aurelio. (coord.), *II Congreso de Historia de la provincia de Albacete*, 2002, Vol. 2 (Edad Media), pp. 91-112.

⁷ CABANES, M^aLuisa i DÍAZ, Pilar. “*Cartas municipales albacetenses conservadas en el Archivo Municipal de Villena (s. XV-XVI)*”, dins PRETEL, Aurelio. (coord.), *II Congreso de Historia de la provincia de Albacete*, 2002, Vol. 2 (Edad Media), pp. 239-251.

nocte ad Caudetem castris, sequenti die ad VII Kalendas Maias Almansam ire pergunt”.⁸ A causa de la seua proximitat amb Almansa, fou testimoni dels fets esdevinguts a la ciutat castellana el 25 d’abril de 1707, i en ella es refugiaren batallons de l’exèrcit imperial derrotat a Almansa. Per això, en caure el Regne de València en mans borbòniques, Felip V convertí la vila de Cabdet en una simple aldea de Villena, tot esdevenint des d’aquest moment castellana. El 14 de setembre, el rei que havia abolit els Furs del Regne de València dos mesos abans, decretà mitjançant una Reial Cèdula que

“(…) la dicha villa de Caudete y sus vezinos, desde aora en adelante, queda, como lo mando, reduzida a la jurisdición de la Ciudad de Villena para que sea su aldea, y como tal esté sujeta a ella, sin que por la dicha Villa ni sus vezinos se contraenga a esta mi real resolución en manera alguna; y es mi voluntad que la dicha Villa se mantenga en el goze y aprovechamiento de los montes, dehesas y demás cosas que la pertenezzen”.⁹

Per tant, Villena, aliada borbònica de Felip V, cloïa la lluita que gairebé 300 anys abans havia encetat per tal de fer-se amb el domini sobre la partida dels Alforins, i que ara es tancava amb la subordinació definitiva de Cabdet.

Epíleg

Amb la Transició democràtica encetada el 1975, a Cabdet hi hagueren tímids intents per reintegrar-se al País Valencià. Els periòdics de l’època il·lustren les aspiracions d’un grup de cabdetans per tal que el seu municipi no continuara formant part de Castella i s’integrara de nou al País Valencià. D’aquesta manera, el 12 d’octubre de 1977, la TVE valenciana informava d’una

---

⁸ MIÑANA, José Manuel. *La Guerra de Sucesión en Valencia*, PÉREZ i DURÀ, Jordi i ESTELLÉS i GONZÁLEZ, José M^a, (ed.), 1985, València, Edicions Alfons el Magnànim-IVEI. Original: MIÑANA, José Manuel. *De bello rustico valentino*, 1752, La Haya.

⁹ SOLER GARCÍA, José Maria. “Sobre la segregación de Caudete a Villena en 1707” [En línia] 2005, Alacant, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes [Consultat del 3 d’octubre de 2013] http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/sobre-la-agregacin-de-caudete-a-villena-en-1707-0/html/00429102-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html.

recollida de signatures per part de representants cabdetans.¹⁰ Al desembre del mateix any, aquestes accions costarien el lloc al secretari de Cabdet, acusat d'instigar la recollida de signatures a fi de derogar les disposicions emeses per Felip V i que segregaven Cabdet de l'antic Regne de València. Com a conseqüència, el secretari emeté un comunicat en què reclamava que els veïns de Cabdet pogueren decidir si pertanyien a una o a altra comunitat autònoma.¹¹

Bibliografia i fonts de consulta

Hemeroteca ABC

Hemeroteca La Vanguardia

CABANES, M^aLuisa i DÍAZ, Pilar. "Cartas municipales albacetenses conservadas en el Archivo Municipal de Villena (s. XV-XVI)", dins PRETEL, Aurelio. (coord.), *II Congreso de Historia de la provincia de Albacete*, 2002, Vol. 2 (Edad Media), pp. 239-251.

DEL ESTAL, Juan Manuel. *El Reino de Murcia bajo Aragón (1296-1305)*, Vol. 1, Alacant, 1985, Instituto de Estudios Juan Gil Albert – Diputació provincial d'Alacant.

DOMÉNECH MIRA, Francisco J. "El asedio a la villa y el castillo de Caudete. Un episodio de la guerra de fronteras entre Castilla y Aragón (1429-1430)", dins PRETEL, Aurelio. (coord.), *II Congreso de Historia de la provincia de Albacete*, 2002, Vol. 2 (Edad Media), pp. 91-112.

FURIÓ, Antoni. "La Baixa Edat Mitjana (segles XIV i XV)", dins AA.DD. *Història del País Valencià*, València, 1992, 3i4, pp. 83-134.

¹⁰ ABC, 12 d'octubre de 1977., p. 20.
<http://hemeroteca.abc.es/nav/Navigate.exe/hemeroteca/madrid/abc/1977/10/12/032.html>

¹¹ *La Vanguardia*, 1 de desembre de 1977, p. 4.
<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1978/03/15/pagina4/33787153/pdf.html?search=caudete>

GUINOT, Enric. *Els límits del regne*, València, 1995, Edicions Alfons el Magnànim-IVEI.

MIÑANA, José Manuel. *La Guerra de Sucesión en Valencia*, PÉREZ i DURÀ, Jordi i ESTELLÉS i GONZÁLEZ, José M^a, (ed.), 1985, València, Edicions Alfons el Magnànim-IVEI. Original: MIÑANA, José Manuel. *De bello rustico valentino*, 1752, La Haya.

SOLER GARCÍA, José Maria. "Sobre la segregación de Caudete a Villena en 1707" [En línia] 2005, Alacant, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes [Consultat del 3 d'octubre de 2013] http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/sobre-la-agregacin-de-caudete-a-villena-en-1707-0/html/00429102-82b2-11df-acc7002185ce6064_2.html.

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquest article i la seua utilització ha de respectar els drets de la persona/persones autora/autores. Pot copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona/persones autora/autores i el títol de l'article. No s'autoritza la seua reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre. Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de l'article com als seus resums i índexs.